

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ ОСВІТНІХ ПРОГРАМ У ЖУРНАЛІСТИЦІ: РОЛЬ МЕЙДЖОРУ ТА СПЕЦІАЛІЗАЦІЙ

Ольга МІТЧУК

доктор наук соціальних комунікацій, професор,
завідувач кафедри інформаційного права та
юридичної журналістики,
Національний університет
водного господарства та природокористування
(м. Рівне)

<https://orcid.org/0000-0002-1011-7320>

o.mitchuk@gmail.com

Стаття присвячена дослідженню інноваційних підходів до модернізації освітніх програм у журналістиці в умовах цифрової трансформації медіаландшафту. Обґрунтовано та розроблено модель архітектури програми «Аналітична журналістика та комунікації», засновану на інтеграції фундаментального мейджору та системи модульних спеціалізацій (екологічна, правова, регіональна). Реалізація цієї моделі дозволяє сформувати у випускників ключові компетенції, включаючи критичне мислення, роботу з даними та стратегічні комунікації, забезпечуючи їхню високу конкурентоспроможність.

Ключові слова: інноваційні підходи, освітні програми, журналістика, мейджор, аналітична журналістика, компетенції.

Постановка проблеми. В епоху цифрової трансформації, стрімкого розвитку соціальних медіа та появи нових форматів контенту, традиційна журналістська освіта стикається з серйозними викликами. Зміни в медіаландшафті вимагають від випускників не лише ґрунтовних знань з основ професії (збір, перевірка, написання та етичні стандарти), але й володіння міждисциплінарними компетенціями: навичками аналітики даних, програмування, мультимедійного виробництва та розуміння бізнес-моделей медіа.

Сучасні освітні програми часто не встигають за цими темпами, пропонуючи занадто загальну підготовку, що призводить до невідповідності кваліфікації випускників актуальним запитам ринку праці. Отже, виникає необхідність у переосмисленні структури освітніх програм, зокрема через інноваційне застосування концепції «мейджору» (Major) та системи вузьких спеціалізацій.

Проблема модернізації журналістської освіти є предметом дискусій у світовій академічній спільноті. Дослідження, проведені такими науковцями, як Д. Гіллмор (Dan Gillmor), К. Вейнберг (Karin Wahl-Jorgensen) та в рамках Програми розвитку журналістики Гарвардського університету, підкреслюють потребу у зміщенні акцентів від суто теоретичних курсів до практико-орієнтованих, інтегрованих модулів.

Значний інтерес викликає досвід американських та європейських університетів, які впроваджують модель «двох мейджорів» або пропонують журналістику як «когнітивний мейджор», що доповнюється «технічним мейджором» (наприклад, Data Science, Public Relations, Economics). Вітчизняні дослідники (А. Онкович, В. Шевченко) також наголошують на важливості

посилення технологічної складової та розвитку критичного мислення, проте бракує системних праць, які б обґрунтовували конкретну архітектуру навчального плану з фокусом на спеціалізаціях як елементі гнучкості та індивідуалізації освітньої траєкторії.

Метою дослідження є теоретичне обґрунтування та розробка інноваційної моделі формування освітніх програм у журналістиці, заснованої на інтеграції фундаментального мейджору та системи модульних спеціалізацій, що забезпечить підготовку висококваліфікованих, адаптивних фахівців, здатних ефективно працювати у конвергентному медіасередовищі.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Інноваційна архітектура освітньої програми «Аналітична журналістика та комунікації» побудована на принципі інтеграції фундаментальної аналітичної бази (Мейджору) та модульних, міждисциплінарних спеціалізацій (вибіркових блоків), що є прямим втіленням концепції гнучкого освітнього процесу. Основною метою цього вибіркового навчального циклу є підготовка висококваліфікованих, конкурентоспроможних фахівців, які володіють сучасними методами збору й аналізу суспільно-політичних, економічних та культурних процесів, здатні критично мислити та аргументовано доводити власну позицію, а також вміють працювати з великими обсягами даних та ефективно комунікувати у цифровому середовищі. Це забезпечує відповідність кваліфікації випускників сучасним вимогам інноваційної діяльності у сфері медіа.

Структура мейджору та обґрунтування вибірових блоків (ВБМ). Освітня програма пропонує три ключові вибірові блоки (ВБМ), кожен з яких є поглибленою спеціалізацією, що розширює базові компетенції аналітика. ВБМ 1. Екологічна журналістика та комунікаційні стратегії. Цей блок є відповіддю на глобальні екологічні виклики та необхідність формування екологічної свідомості, що вимагає специфічних знань та інструментів.

Дисципліни (наприклад, «Глобальні екологічні виклики та аналітична журналістика», «Комунікація екологічних ризиків та криз») фокусуються на вивченні актуальних проблем та методах критичного мислення для їхнього об'єктивного висвітлення. Дисципліни блоку супроводжуються ефективною комунікацією ризиків у кризових ситуаціях та протидії дезінформації, наприклад, освітня компонента: «Екологічна безпека в медіапросторі».

Включення курсового проєкту «Аналіз даних та візуалізація в екологічній журналістиці» обґрунтовано потребою навчити студентів працювати з великими обсягами даних (екологічна статистика, наукові звіти) та створювати переконливі та наочні візуалізації науково-дослідницького компоненту пізнання. Це прямим чином формує навичку затребувану ринком, а саме, здатність ефективно комунікувати результати досліджень на основі даних.

Беручи для аналізу другий блок ВБМ 2. Правові засади та стратегії ефективної комунікації в інформаційному суспільстві, можемо констатувати, що він вирішує проблему зростаючої правової вразливості журналістів та потреби в стратегічному плануванні комунікацій. Дисципліни, такі як «Правове регулювання та стратегічні комунікації в журналістиці» та «Інституційні комунікації», забезпечують глибоке розуміння законодавства про медіа, захист

даних та авторське право. Вони формують вміння розробляти ефективні комунікаційні стратегії з урахуванням правових обмежень. Курс «Комунікаційна риторика» розвиває навички аргументованого доведення позиції та створення впливових повідомлень, що є необхідною умовою для формування критичного мислення та здатності формулювати власну позицію. Аналіз освітніх компонентів блоку демонструє, що випускник не лише вміє збирати й аналізувати інформацію, але й здатний до інноваційної діяльності в правомірному полі, управляючи репутацією та застосовуючи стратегічні комунікації для досягнення цілей інституцій. Курсовий проєкт фокусується на аналізі інформаційного суспільства через призму права та стратегій.

Характеризуючи третій блок ВБМ 3. Регіональні комунікації та аналітична журналістика, можемо констатувати, що його актуальність обґрунтована потребою в кваліфікованих фахівцях, які здатні глибоко аналізувати та висвітлювати локальні та регіональні проблеми, що є основою для демократичних змін. Блок Мейджору пропонує поглиблене вивчення «Журналістських розслідувань регіональних проблем» та «Аналізу регіонального політичного та економічного дискурсу». Це безпосередньо формує ключову компетенцію – володіння сучасними методами збору й аналізу суспільно-політичних та економічних процесів на місцевому рівні. «Комунікаційні стратегії в регіональній аналітичній журналістиці» навчають адаптувати складні аналітичні висновки для місцевих аудиторій, що є частиною ефективної комунікації в цифровому середовищі.

Спеціалізація на регіональній проблематиці дозволяє випускнику стати нішевим, високоцінним фахівцем, який може ініціювати зміни на місцевому рівні, використовуючи аналітичну журналістику як інструмент. Курсовий проєкт закріплює навички аналізу регіональних медіа та розробки практичних комунікаційних стратегій.

Висновки. Інноваційність запропонованої моделі полягає у досягненні двох ключових результатів: спеціалізація та конкурентоспроможність. На відміну від традиційної «загальної» журналістики, модель дозволяє студентам вибрати конкретний вектор професійного розвитку (Екологія, Право/Стратегічні комунікації, Регіональна аналітика), що дає випускнику не просто диплом журналіста, а профільну експертизу, підвищуючи його конкурентоспроможність на ринку праці, де зростає попит на фахівців, здатних створювати аналітичний контент.

Формування міждисциплінарних навичок супроводжується інтеграцією аналітичної журналістики з іншими важливими сферами (наука/дані, право/PR, політика/економіка). Це забезпечує комплексний розвиток усіх заявлених цілей: критичне мислення та аргументація; аналіз даних та візуалізація; ефективна комунікація у складному інформаційному середовищі. Наприклад, студент, обираючи ВБМ 1, стає фахівцем, який володіє методами збору й аналізу не лише суспільно-політичних, а й наукових (екологічних) процесів. Відтак, запропонований вибірковий навчальний цикл, заснований на модульних спеціалізаціях, повністю забезпечує підготовку фахівців, які відповідають усім заявленим вимогам, є адаптивними до змін у медіаландшафті та здатними до інноваційної діяльності.

Список використаної літератури

1. Кірдан О., Кірдан О., Литвиненко, В. Медіаосвіта та формування медіакомпетентності майбутніх педагогів і менеджерів освіти. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*, 2024. Вип. 1 (29). С. 116–125.
2. Купчишина В., Грубі Т. Медіаосвіта як складова освітнього процесу. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія: педагогічні науки*. 2023. Вип. 34 (3). С. 183–201.
3. Онкович Г.В., Онкович А. Д., Флегонтова Н.М., Ляліна О.О. Спецкурс «Професійно орієнтована медіаосвіта» у розвитку фахової компетентності: з досвіду викладання. *Актуальні пріоритети сучасної науки, освіти та практики: матеріали XXI Міжнародної науково-практичної конференції*. Париж Франція. 2022. С. 555–562. DOI: 10.46299/ISG.2022.1.21
4. Lutskyi M. Медіаосвіта як чинник інформаційної безпеки України. *Scientific works of National Aviation University. Series: Law Journal "Air and Space Law"*. 2023. Вип. 1 (66). С. 206–213.